

LAURI HONKO — EEVA-LIISA MYLLY-
MÄKI (toim.), **Kehitysmatiedon perusteet**,
Turun yliopiston kehitysmatiedon työryhmä,
Turku 1976, 237 s.

Parisenkymmentä vuotta sitten modernin
kehitystutkimuksen ottaessa ensi askeleitaan
kävi ilmeiseksi, että yhteiskunnallisen kehi-
tyksen ja alikehittyneisyyden problematiikka ei

jäännöksettä mahdu minkään yksittäisen tieteenalan toimintapiiriin. Tarvitaan tieteidenvälisiä lähestymistapoja, jotta kehitysprosessista kyettäisiin saamaan kokonaiskuva — näin väitettiin. Tämä väite, jota mielestäni voisi kutsua kehitystutkimuksen credoksi, on ilmeisesti ollut lähtökohtana Turun yliopiston rehtorin asettaman kehityskaatiedon työryhmän työskentelyssä, jonka tuloksena syntynyt kirja Kehityskaatiedon perusteet koostuu kahdeksasta artikkelista. Artikkelien kirjoittajia on kuusi. Heistä kolme edustaa lähinnä politiikan tutkimusta, yksi folkloristiikkaa ja uskontotiedettä, yksi poliittista historiaa ja yksi maantiedettä. Yleisilmeeltään kirja on siis varsin tieteidenvälinen. Huomiota herättää kuitenkin taloustieteen jääminen kokonaan edustuksetta, onhan kehitys intuitiivisesti ottaen nimenomaan taloudellisiin tekijöihin liittyvä ilmiö. Kun kyseessä on tutkimusalueen perusopintoja harjoittaville tarkoitettu teos, vähentää taloustieteellisen asiantuntemuksen puute selvästi teoksen käyttöarvoa. Puutetta lieventää kuitenkin muutamissa artikkeleissa omaksuttu kehityksen taloudellisia аспекtejä korostava sävy.

Teoksen kaksi ensimmäistä artikkelia pyrkivät antamaan yleiskatsauksen kehitystutkimukseen, toinen — Lauri Hongon — kulttuuritutkimuksen kannalta ja toinen — Esko Antolan — yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kannalta. Molemmissa kirjoituksissa on korostetun metatieteellinen ote. Hongon artikkelia voi pitää kehitystutkimuksen ja -teorian historian rekonstruktiona. Artikkelit on niukkasanaainen mutta kattava esitys antropologian suuntauksista kehitystutkimuksen kannalta katsoen. Hivnen häiritseväna piirteena Hongon tekstissä on lukemattomilla tarkemmin spesifioimattomilla ismeillä keikarointi, mikä kielii kylläkin kirjoittajan aiheen hallinnasta, mutta jättää alemmin asiaan perehtymättömän lukijan hämmennyksen tilaan. Sanalla sanoen Hongon pelinavaus Kehityskaatiedon perusteissa on rekonstruktiona laatuun käypä, mutta niukkasanaisuudessaan hieman tyly.

Antolan artikkelin teema »Kehitysproblematiikka yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa» antaisi mahdollisuuden samantapaiseen historialliseen rekonstruktioon kuin Hongon artikkelissa. Erityisesti 1950-luvulta lähtien har-

joitetun poliittolisen kehitystutkimuksen analyttinen esittely olisi nähdäkseni ollut tässä yhteydessä paikallaan. Ehkä peläten päällekkäisyyttä Hongon artikkelin kanssa Antola tyytyy kuitenkin esittelemään kaksi kehitystutkimuksen »perusparadigmaa»: behavioraalisen ja emansipatorisen. Terminologisen koristelun alta paljastuu Frankfurtin tieteenfilosofian koulukunnan kehittämistä tiedonintressi-tutkimusote -komplekseista kaksi, nyt paradigman nimisinä. Tämä ei tietenkään vähennä paradigmat kutsuttujen konstruktioiden analyttistä arvoa. Esimerkkien puute ja tietty ylimalkaisuus tekevät kuitenkin Antolan ensimmäisestä artikkelista hieman juhlaesitelmää muistuttavan.

Tuomo Melasuon artikkeli »Kolonialismi ja sen purkautuminen» kartoittaa kolonialismia, sen vaiheita ja osaprosesseja historiallisesta näkökulmasta. Esitystapa on selvästi teoretisointia välttävää, olkoonkin että erilaisilla periodisoinneilla ja luokitteluilta on keskeinen sija Melasuon tekstissä. Artikkelit on varsin luettava ja mielenkiintoinen.

Lauri Hongon toinen artikkeli »Kulttuurin rooli yhteiskuntakehityksessä» lähtee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteistä ja suuntauksista, etenee identiteetin käsitteen kautta etnisyyteen ja päättyy kulttuurisuunnitteluun. Käyttäen esimerkkeinä empiirisiä antropologia tutkimuksia Honko esittelee sosiaalisen muutoksen kulttuuriin liittyvää problematiikkaa. Huomion kohteena ovat erityisesti sosiaalisten innovaatioiden siirron vaikutukset, monietnisyyden ongelmat sekä kehitysstrategioiden kytkennät kulttuuriin. Artikkelit on tasapainoinen ja — mikä parasta — itseriittäinen kokonaisuus. Hongon teksti on luotettavan tuntuista, kuten odottaa sopiinkin. Esitysteknisesti ottaen runsas esimerkkien käyttö parantaa artikkelin luettavuutta tehden siitä informatiivisen aihealueen kartoitukseen.

Jorma Kytömäen kehityksen ekologis-demografisia aspektejä tarkasteleva esitys lähtee kansantalouden eri sektorien kehitystä koskevista periaatteista. Tasapainoisen ja epätasapainoisen kasvun teorioiden väliset erot sivuutetaan täysin ja asetutaan kannattamaan edellistä teoriaa jokseenkin intuitiivisin perustein. Kytömäen artikkelin keskeinen sisältö muodos-

tuu traditionaalisen ja modernin maatalousteknologian kuvauksesta sekä väestö- ja ravintotilanteen esittelystä. Kytömäki turvautuu muita kirjoittajia runsaammin erilaisiin kaavioesityksiin sekä muihin havainnollistuksiin, mikä epäilemättä onkin järkevää teoksen käytötarkoitusta ajatellen. Maatalousteknologian kehityspiirteisiin perehtymättömälle lukijalle artikkeli on antoisa, vaikka pääkehityslinjat samoin kuin kirjoittajan varsinaiset argumentit tahtovat paikoin jäädä ylenpalttisen numeroaineiston alle. Kytömäen artikkelin väestödynamikkaa koskeva osa sisältää myös tarpeettoman paljon numerotietoa. Käsitäkseni mukaan katsaus demografisen analyysin peruskäsitteisiin ja menetelmiin olisi saattanut olla lukijan kannalta hyödyllisempi kuin pelkkien prosenttilukujen luettelointi. Kokonaisuutena Kytömäen artikkeli on käyttökelpoinen yleiskatsaus kehitysproblematiikan ekologiseen ja demografiseen puoleen.

Esko Antolan toinen artikkeli »Kehitysmaat kansainvälisessä järjestelmässä» alkaa melko laajalla kehitystutkimussuuntausten luokittelulla, joka osittain perustuu tekijän ensimmäisessä artikkelissaan esittämiin erotteluihin. Antolan esittämistä luokituksista voisi varmaan käydä keskustelua pitkäänkin. Hankaluutena on kuitenkin se, että Antola mainitsee usein tietyistä tutkimussuunnasta vain yhden »edustavan» esityksen. Näin ollen tyypittelyn kattavuus ja »luokkien» keskinäiset edustajamääräsuhteet jäävät hieman epämääräisiksi. Kehitysproblematiikan taloudellisia aspekteja koskeva osa Antolan artikkelista täydentää ansiokkaalla tavalla Kytömäen kehitysmaiden ekologisista ja demografisista piirteistä antamaa kuvaa. Antola tarkastelee tilastojen valossa lähinnä perusraaka-aineiden viennin rakennetta, teollisuustuotannon kasvua, pääomansiirtoja sekä monikansallisten yhtiöiden perustamisia kehitysmaiden kannalta ja suhteessa kehittyneisiin maihin. Esitys on johdonmukaista ja argumentoivaa. Artikkelinsa päätteeksi Antola tarkastelee myös kehityksen poliittisia ulottuvuuksia kiinnittäen päähuomion kehitysmaiden yhteistyön syntymiseen ja ilmenemismuotoihin.

Kehitysmaatiedon perusteiden artikkelien järjestys näyttää luvalla sanoen hieman satunnaiselta. Erityisesti voi kysyä, miten Kari

Niemisen artikkelin »Kehitysmaiden taloudelliset ja poliittiset olot» paikka toiseksi viimeisenä artikkelina teoksessa on perusteltavissa. Käsitäkseni mukaan Antolan toisen, Kytömäen ja Niemisen artikkelien sijoittaminen kirjan alkuun kehitysproblematiikkaan johdatteleviksi yleisesityksiksi olisi ollut parempi ratkaisu kuin se, mihin toimittajat ovat päätyneet. Niemisen artikkeli on informatiivinen. Heikkoutena voidaan pitää ylimalkaiseksi jäävää kuvaa taloudellisen kasvun dynamiikasta sekä taloudellisen kehityksen teorioista. Sen sijaan sosiaalisia ja poliittisia oloja kuvataan laajajhkosti. Näiltä osin Niemisen esitys on huolellista työtä.

Kehitysmaiden olojen kuvauksen jälkeen on luontevaa käsitellä niitä toimenpiteitä, joihin eri tahoilla on ryhdytty kehityksen aikaansaamiseksi. Tässä mielessä Jyrki Käkösen kehitysstrategioita käsittelevän artikkelin sijoittaminen kirjan loppuun on hyvä ratkaisu. Käkösen tarkastelee erikseen kansainvälisiä ja kansallisia kehitysstrategioita. Tarkastelun pohjana oleva käsiteanalyysi on huolella suoritettu ja esitysteknisesti käyttökelpoinen. Käkönen ei kylläkään näytä olevan täysin johdonmukainen käsitteiden käytössään (»kehitysstrategia» näyttää esiintyvän eri merkityksissä huolimatta tarkasta rajauksesta artikkelin alussa). Hän onnistuu kuitenkin piirtämään selkeän kuvan kansainvälisten organisaatioiden kehityspoliittikoista (joita ei kaikkia voitane kutsua kehitysstrategioiksi Käkösen tarkoittamassa mielessä). Kansallisten kehitysstrategiain käsitteily sen sijaan on ylimalkaisempaa, mikä onkin ymmärrettävää strategioiden moninaisuudesta johtuen.

Kokonaisuutena Kehitysmaatiedon perusteet muistuttaa ehkä liiaksi 1960-luvulla tuhka tiheään julkaistuja readereita. Artikkelit ovat erikseen tarkasteltuina huolella tehtyjä, mutta teoksen oppikirjakäyttöä ajatellen kokonaisuus on hajanainen. Ainoastaan Antolan, Käkösen ja Niemisen artikkeleissa voidaan havaita jonkinlaisia (joskus kylläkin teennäisen tuntuisia) kytkentöjä, jotka ilmaisevat kirjoittajien olevan tietoisia toistensa töistä. Hongon esipuhe on aivan riittämätön kytkemään esityksiä toisiinsa. Paljon olisi saavutettavissa laajajhkolla johdannolla, syntetisoivalla yhteenvedolla ja artikkelien uudelleen järjestelyllä. Kuten aiemmin

totesin kehityksen taloudellisiin mekanismeihin ja dynamiikkaan keskittyvä artikkeli olisi hyvin tarpeellinen lisä teoksen tarjoamaan muuten monipuoliseen kuvaan kehityksestä. Kohoaminen tieteidenvälisyydestä poikkitieteellisyyteen on tunnetusti vaikeaa; Turun yliopiston kehitysmaatiedon työryhmä on varmaan hyvin pe-

rillä siitä. Kehitysmaita, alikehittyneisyyttä ja kehitystä koskevana ensimmäisenä suomalaisena esityksenä Kehitysmaatiedon perusteet on kuitenkin tervetullut tulokas yhteiskuntatieteelliseen kirjallisuuteemme. Sen sisältämät artikkelit ovat yleensä korkeatasoisia ja varsin ajankohtaisia aihepiireiltään.

Hannu Nurmi